

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. septembra 1892.

Politiški oddelek.

Pro domo.

„Slovenec“ je iz poslednjega našega članka na nepošten način iztrgal nekaj stavkov, da potem hujska proti nam svoje čitatelje, da smo prestopili v naprednjaški tabor. Dolžnost njegova, kot poštenega časnika je bila naš članek podati čitateljem v taki popolnosti, da bi mogli vedeti, kako smo mi utemeljevali svoje misli. Dokler „Slovenec“ ne ovrže, kar smo omenili o Flappu, Kahnu in Simorju, moramo ostati pri tem, da je naša bojazen zaradi „Družbe sv. Cirila in Metoda“ opravičena. Vse drugo njegovo pisarjenje je le prazno zavijanje. Tudi vsi izgovori, da napadi niso bili naperjeni zoper „Družbo“, so le prazna slama. Če so gospodje, ki delajo pri „Narodu“, „Novi Soči“ in „Miru“ vsi dobili vtis, da je družba napadena, potem mora biti na tem precej resnice. Da celo „Slovenčev“ prvo poročilo je bilo drugačno, nego je pa poznejša njegova pisava, ko so gospodje že spoznali, da so preveč svetu razkrili svoje prave smotre. — Naše poročilo, da se posvetna inteligenca skoro nič ni shoda udeležila, tudi „Slovenec“ ni ugajalo. Mislili bi bili, da bode odgovoril, toliko je bilo odvetnikov, zdravnikov, sodnikov, družih uradnikov, županov mest in večjih krajev i. t. d. Vsaj so se vstopnice glasila na imena in je bilo torej lahko nasprotnike pobiti, če niso resnice pisali. Samo z besedo „liberalci“ še ni ničesa dokazano, in s tem ne bodete nobenega ostrašili. Pomislili proti prvemu katoliškemu shodu od strani slovenske posvetne inteligence bili so povse drugi, nego liberalizem. Mej drugim se je iz resolucij pustilo slovensko vseučilišče, ki je od 1848. leta bilo na dnevnem redu slovenske politike. Tega bi ne bili smeli storiti, ko si je shod prisvajal nalogo sestaviti nekak program za vse slovensko delovanje, ne bil bi smeli storiti, naj zahteva, kdor koli hoče. Za vseučilišče slovensko so se poganjali dr. Bleiweis, dr. Toman, dr. Costa, posebno poslednji je

v navdušenih govorih to stvar zagovarjal v državnem zboru. Dr. Costa je bil pač tudi dovolj katolišk. „Slovenec“ se sklicuje na te može, ali sedaj nima za to nobene pravice, ker je stranka njegova s tem, da je izbacnila slovensko vseučilišče iz resolucij za prvi katoliški shod, zatajila njih stari program. Gledé katoliškega shoda smo pa mi jako lojalno postopali. Priobčili smo vse, kar se je nam poslalo, razen resolucij, ki so bile preobširne za jedenkrat, ali jih sedaj priobčujemo. O njih smo pa izrekli svoje mnenje. Poslednji čas gospodje pri „Slovenec“ posebno naglašajo, da je treba samostojno misliti. Tudi mi smo zato, zaradi tega pa v imenu poštenja pozivljamo „Slovenca“, da v primerni celoti priobči naš zadnji članek in pa kaj smo mi zlasti pisali tudi v št. 35. o katoliškem shodu. Če tega ne stori, bode pač najbolje dokazal, da se boji, da ne bi čitatelji izvedeli resnice in ima torej strah pred njih samostojnim mišljenjem. Moti se pa „Slovenec“, če misli, da smo pisali tako ostro iz strahu za naročnike. Naš list je že neustrašeno branil 50 let za narodna načela in jih bode ravno tako neustrašeno tudi za naprej. „Slovenec“ naj pa, če misli polemizovati z nami, ne trga posameznih stavkov iz naših člankov, temveč naj čitateljem priobči vsaj njih misli in glavna utemeljevanja, tako delajo vsi pošteni časnikarji, celo židovski.

Slovenske višje šole.

Zadnje dni imajo Rusini zaznamovati dve pridobitvi. Osnuje se na levovskem vseučilišču rusinska stolica za zgodovino, katera se bode baje izročila rusinskemu državnemu poslancu Barvinskemu in pa na gimnaziji v Koloneji se začno otvarjati novi rusinski paralelni razredi, iz katerih se s časom razvije popolno rusinska gimnazija. Iz tega vidimo, da je vlada začela vendar spoznavati, da je treba tudi ozirati se na Rusine. V Galiciji so se pa izvršenju narodne enakopravnosti stavile večje ovire nego pri nas. Galiciji je po nekem sporazumljenji mej jedno prejšnjih liberalnih vlad in Poljaki priznana v šolskih zadevah velika deželna avtuomija, in vlada brez

dovoljenja gališkega šolskega sveta in deželnega zastopa ne bi bila mogla lahko ustreči Rusinom. Ker pri nas ni takih ovir, je izvršenje narodne enakopravnosti pri nas v prvi vrsti odvisno od dobre volje vlade.

Če mi danes nimamo potrebnih višjih šol, je temu v prvi vrsti kriva nenaklonjenost sedanje vlade. Slovenci namreč še vedno nimamo nobene popolne srednje šole, v kateri bi se poučevalo v maternem jeziku. V Ljubljani in Novem Mestu se je na gimnaziji dalo nekoliko več pravic slovenščini, ali na Štajarskem, Koroškem in Primorskem se pa Slovincem še to ne dovoli. Naši sinovi se morejo ondu še vedno takoj s prvim razredom vse predmete učiti le v tujščini. Pa še več. Še potrebnih srednjih šol nam ne dajo niti v tujem jeziku. V Kranji se je odpravila gimnazija in še sedaj nemamo druge. Nova nižja gimnazija v Ljubljani je le pesek v oči. Nobenega razreda nimamo več, nego smo jih imeli popred. Vsa pridobitev tiči v tem, da se je nekaj suplentov imenovalo za profesorje, in da imamo ravno toliko ravnateljev, kakor smo jih imeli, dokler je bila gimnazija v Kranji. Niti za potrebne učne prostore se ne preskrbi. Učni minister se celo brani osnovati na ljubljanski nižji gimnaziji tretji oddelek, ko se je že v juliju oglasilo toliko dijakov, da jih sedanja razreda ne moreje spraviti. Namera učnega ministra je očividna. Rad bi spravil nekaj slovenskih sinov v nemške razrede na ljubljanski veliki gimnaziji ali pa na kočevsko gimnazijo, kjer bi se ne naučili dovolj rabe maternega jezika in se navzel tujega duha. Sedaj manjka slovenščine večjih uradnikov in vlada se izgovarja, da zaradi tega ne more izvesti narodne enakopravnosti. Če se bode tako postopalo, potem pač Slovenci nikdar ne dobimo potrebnih, slovenščine zmožnih uradnikov. Nam se zdi, da vedno nalašč dela na to, da jej ne bi bilo potrebno kedaj izvršiti narodne enakopravnosti.

Od neke strani se priporoča, da bi si Slovenci s tem pomagali, da si osnujemo z lastnimi pripomočki zasebno slovensko katoliško gimnazijo v Ljubljani. O tem se je poslednji čas mnogo govorilo. Priporočalo se je tudi zasebno slovensko učiteljske v Ljubljani ali pa na Krškem. Mi ne rečemo, da bi vse to ne bilo dobro. Pomisliti pa vendar moramo, če so naše narodne moči zadostne, da bi se vse to moglo izvesti. Vsaj se niti slovenske višje dekliške šole iz finančnih ozirov nismo upali ustanoviti. Koliko je treba nam družih stvari podpirati. Sicer se pa moramo vprašati, kako li pač Slovenci pridemo do tega, da bi si sami snovali učne zavode, ko vendar plačujemo davke in je vlada dolžna osnovati nam potrebnih slovenskih šol. Tudi če bi se kedaj omenjene zasebne šole ustanovile v Ljubljani, vsekako ne smemo odjenjati zahtevati zase tudi državnih šol. Če je mesto ljubljansko moralo osnovati nemško deško šolo vzlic temu, da je „Schulverein“ osnoval tukaj svojo šolo, potem ima pač tudi država še vedno dolžnost skrbeti za slovenske srednje šole, naj bi bilo v Ljubljani še toliko zasebnih srednjih učiljišč. To pač ne gre, da bi mi Slovenci z našimi davki podpirali le nemške šole.

Sedaj ko je vlada začela narodno enakopravnost izvajati v Galiciji, je potrebno, da naši poslanci v državnem zboru store vse potrebno, da dobimo potrebne srednje šole. Po našem mnenju ni zadosti, da govore o tem pri budgetni debati, temveč morajo s pozitivnimi predlogi na dan. Gospod poslanec Klun je, ko je te dni govoril na shodu v Ljubljani, naglašal, da moramo svoje zahteve ponavljati. Zaradi tega pa tudi od njega pričakujemo, da se bode postavil na čelo veliki slovenski akciji, posebno ker je neustrašen in se ne boji vladne sape. Če v enem zasedanji vlada nam ne da slovenskih srednjih šol, treba je, da naši zastopniki predlog zopet ponove in to tako dolgo, da se vlada odloči nam ustreči. Pri budgetu naj se kar predlaga, koliko naj se ustavi za slovenske srednje šole v državni proračun. Mi vemo, da se bode našlo proti temu tisoč pomislikov. Ali naši narodni zastopniki ne smejo odjenjati. Poleg tega naj pa vsakemu odkritosrčno in odločno povedo, da od nas nima pričakovati za svoje kakeršne koli predloge nobene podpore, ako ne podpira naših pravičnih teženj v šolskem oziru. Pri tem se bode vsaj pokazalo, kje so naši pravi prijatelji.

Iz oči pa tudi ne smejo spustiti naši poslanci slovenskega vseučilišča v Ljubljani, oziroma slovenskih stolic na kakem že obstoječem državnem vseučilišču. Sedaj ko so se v Levovu začele otvarjati rusinske stolice, pač ni nobenega pravega uzroka, da bi se v Gradcu ali pa na Dunaji ne mogle osnovati slovenske stolice. Za slov. vseučilišče se je izrekel shod slovenskih poslancev izvseh pokrajin v beli Ljubljani. Na tem shodu bile so zastopane vse slovenske pokrajine in vse slovenske stranke. Zaradi tega pa morajo sklepi, ki jih je sklenil po zrelem predudarku ta shod, biti vodilo za vse slovenske zastopnike brez izjeme, biti nekak program njihovega delovanja. Poslanci so izvoljeni zastopniki slovenskega naroda, zatoj tudi njih sklepi na tem shodu morajo se smatrati za mnenje vsega slovenskega naroda. Jim se mora dajati prednost pred sklepi vsacega družega shoda, bodi še tako sijajen, če so pa na njem odločevali največ možje, ki niso dobili nobenega mandata od slovenskega naroda, ki so torej govorili le v svojem imenu. Zaradi tega so pa za vsacega pravega slovenskega zastopnika program le sklepi slovenskih poslancev dne 2. oktobra 1890. leta v Ljubljani.

Resolucije I. slovenskega katoliškega shoda.

Sekcija II.: Krščanska veda in umetnost.

A. Krščanska veda.

Prvi slovenski katoliški shod izreka željo:

1. Slovensko razumništvo naj se temeljito seznanja s krščanskim modroslovjem in drugimi vedami; Slovenci naj skrbno goje apologetiko, to je ono vedo, ki brani razadetje in katoliško vero, ne samo znanstveno, ampak zlasti poljudno, da se oživi vera in utrdi mej našimi omikanci;

2. naši literarni zavodi preskrbujejo naj Slovincem potrebnih znanstvenih knjig v krščanskem duhu pisanih;